

بسم الله الرحمن الرحيم

ساختارهای نحوی در گویش عربی خوزستان

رسول بلاوی

۱۳۹۲

www.KitaboSunnat.com

- سرشناسه : بلاوی، رسول، ۱۳۶۲ -
- عنوان و نام پدیدآور : ساختارهای نحوی در گویش عربی خوزستان/ رسول بلاوی.
- مشخصات نشر : آبادان: نشر هرمنوتیک، ۱۳۹۲.
- مشخصات ظاهری : ۱۱۰ ص.
- شابک : 978-600-7114-02-5
- وضعیت فهرست نویسی : فیا
- موضوع : زبان عربی -- ایران -- خوزستان -- گویش‌ها
- موضوع : زبان عربی -- نحو
- رده بندی کنگره : ۱۳۹۲ ۲س۸پ۶۱۳۱PJ
- رده بندی دیویی : ۴۹۲/۷۵۰۹۵۵۵
- شماره کتابشناسی ملی : ۳۲۲۷۷۸۲

ساختارهای نحوی در گویش عربی خوزستان

رسول بلاوی

طرح جلد: علی ساعدی

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۱۱۴-۰۲-۵

چاپ: اول/ ۱۳۹۲

شمارگان: ۵۰۰

قیمت: ۵۰۰۰۰ ریال

نشر هرمنوتیک

آبادان، پل امام رضا(ع)، انتهای طیب (ا)، ۲۰ متری، سمت راست بن بست اول.

پلاک ۳۱

تلفکس ۰۴۴۲۴۶۱۹

۰۹۱۶۳۳۱۶۱۵۸

فهرست

مقدمه ۷

بخش اول

ساختارهای نحوی در گویش عربی خوزستان

فصل اول: بررسی وضعیت و جایگاه کلمه در جمله	۱۴
فاعل	۱۴
مفعول به	۱۶
نایب فاعل	۱۸
مبتدا و خبر	۱۹
ضمیر فصل یا عماد	۲۲
ضمیر شأن و قصه	۲۲
افعال ناقصه	۲۲
حروف مشبّهه بالفعل	۲۵
لای نفی جنس	۲۶
مفعول مطلق	۲۷
مفعول فیه	۲۹
مفعول معه	۳۰
مفعول لأجله یا مفعول له	۳۱
اسلوب تعجب	۳۱
تحدیر و اغراء	۳۲

۳۳	اختصاص
۳۴	نداء
۳۷	قسم
۳۹	حال
۴۱	تمییز
۴۴	مدح و ذم
۴۵	استثناء
۴۷	اضافه
۴۹	اسمهای خمسه
۴۹	نعت (صفت)
۵۲	تأکید
۵۵	بدل
۵۷	عطف
۶۲	فصل دوم : حروف
۶۲	حروف جر یا اضافه
۶۸	حروف قسم
۶۹	حروف عطف
۷۱	حروف استثناء
۷۲	حروف مشبیه بالفعل
۷۳	حروف جواب
۷۴	حروف ندا
۷۴	حروف شرط
۷۵	انواع «واو»

۷۶	انواع «الف و لام»
۷۷	انواع «لو»
۷۸	انواع «لا»
۷۹	انواع «حَته»
۸۰	انواع «یا»
۸۰	انواع «ها»
۸۱	انواع «چا»
۸۲	انواع «س»

بخش دوم

ساختار و ترکیب جمله در گویش عربی خوزستان

۸۷	جمله
۸۷	جایگاه مسند الیه در جمله های مثبت
۹۲	نظام و ساختار جمله های منفی
۹۸	استفهام (جمله های پرسشی)
۱۰۳	مطابقت در نظام جمله
۱۱۰	فهرست منابع و مآخذ

مقدمه

برخورد هر روزه ما با زبان چنان طبیعی و گسترده است که به ندرت آن را موضوعی در خور مطالعه جدی تلقی می کنیم. زبان همیشه در دسترس است، و اغلب بدون هیچ تلاش آگاهانه ای بی اختیار آن را به کار می بریم. همه انسانها از دوران کورکی بر زبانی تسلط پیدا می کنند و آن را به کار می برند. ظاهراً چیز جالب توجه خاصی در مورد پدیده پیش پا افتاده ای همچون زبان وجود ندارد. حقیقت اینکه، همگان بر این باورند، چون هر انسانی بر زبان مسلط است، پس چیزی درباره زبان ناشناخته نیست.

ممکن است پنداشته شود که زبان باید بسیار ساده باشد به طوری که تعداد بسیاری واژه و تنها چند قاعده را در برمی گیرد و این قواعد تلفظ و آرایش واژه ها را در جمله کنترل می کنند، اما با بررسی بیشتری نشان می دهد که زبان نظامی پیچیده، بسیار انتزاعی که بین معانی و صوتها ارتباط ایجاد می کند.

زبان در طول بیش از دو هزار سال، همواره موضوعی جذاب برای بررسی های مختلف بوده است. اگر چه این بررسی ها اغلب متکی به برخورد های ذهنی بوده و موضوع هایی مانند «ماهیت معنا»، «پیدایش زبان» و «کاربرد صحیح» را در بر می گرفته است، در عین حال، محققانی نیز بوده اند که از همان دیرباز، با برخوردی عینی به بررسی دقیق و سازمان یافته موضوعاتی از قبیل دستور، واژگان و تلفظ پرداخته اند. دانش زبانی ندرتاً آگاهانه است. سخنگویان زبان بر آنچه که می دانند آگاه نیستند. هنگامی که آنان سخن می گویند نمی توانند توصیف کاملی از آوای مورد استفاده خود ارائه دهند، همچنین از بیان تمامی

قواعدی که در تبدیل اندیشه شان به گفتار یا نوشتار به کار می برند، عاجزند. بعلاوه، گاهی از این دانش ناخودآگاه بطور غلط استفاده می کنند. همه ما گهگاه دچار لغزشهای زبان، می شویم؛ از تکمیل جمله ای که آغاز کردیم ناتوان می مانیم؛ به هنگام گوش دادن یا خواندن حواسمان پرت می شود، و در نتیجه دچار سوء تفاهم می شویم، یا جمله غیر دستوری ادا می کنیم. اما این گونه خطاها بدین معنا نیست که زبان خود را نمی دانیم. این دانش در ذهن ما حضور دارد، اما بین برخی عوامل در توانایی ما در کاربرد دانش زبانی تداخل ایجاد می کند. میزان تندرستی شخص، حالت عاطفی، حافظه و حوزه توجه وی، موضوع و بافت موقعیتی اینها همه عواملی هستند که به همراه بسیاری از عوامل دیگر استفاده شخص از زبان را تحت الشعاع قرار می دهند.

بنابراین، دانش زبانی همیشه توسط کاربرد زبان دقیقاً منعکس نمی شود. بدین علت است که زبان شناسان ترجیح می دهند که بین توانش و کنش تمایز قائل شوند. توانش زبان، دانش ناخودآگاه سخنگویان یک زبان درباره آواها، معانی و نحو آن است. کنش زبانی، رفتار زبانی واقعی است، یعنی کاربرد زبان در زندگی روزمره. زبان شناسان در درجه اول علاقه به توانش زبانی دارند. زبان شناس امیدوار است که با جداسازی توانش زبانی از سایر عوامل مؤثر در کنش، بتواند شالوده اصلی کنش را بدون دخالت دادن عوامل خارجی مؤثر در کاربرد زبانی، توجیه کند.

حاصل پژوهش زبان شناختی توانش، توصیف نظام مند دانش

زبانی است که دستور زبان نامیده می شود. از این دیدگاه، گستره معنی واژه دستور زبان قواعدی است که واژه ها را برای ایجاد جمله ها به هم پیوند می دهد (نحو). دستور زبان توصیف دانش سخنگو درباره آواها و

معانی و همچنین نحو است؛ و شامل مطالعه و تحلیل ساختهای موجود در یک زبان می شود که معمولاً هدف آن، ارائه توصیفی از زبان می باشد. پیدایش علم زبان شناسی جدید، این امکان را به وجود آورد که زبان نه به عنوان یک پدیده ثابت و متحجر، بلکه به عنوان یک نمود اجتماعی ویژه تحول پذیر مورد مطالعه و بررسی قرار گیرد. یکی از نمودهای بارز هر زبانی وجود گویش های متعدد با فرآیند اجتماعی تحول پذیر می باشد، تا آنجا که در تعریف زبان گفته شده است: زبان مجموعه ای از گویش هایی است که به محیط خاصی تعلق دارند. از این رو امروزه بسیاری از پژوهشگران و محافل علمی توجه ویژه ای به بررسی گویش های معاصر از خود نشان می دهند، چون گویش زائیده زبان فصیح یا حالتی از حالت های آن در مراحل دگرگونی انحرافی و یا مثبت و سازنده می باشد، و هر چه دایره پژوهش و معرفت در بررسی گویشی خاص و ویژگی های آن به عنوان پدیده های زبانی عمیق تر شود، این معرفت و شناسایی می تواند غنای بیشتری به نمو و رشد زبان بخشد و ما را در فهم و درک بهتر آن یاری دهد.

از جمله گویش های عربی معاصر که قابلیت انجام پژوهش های زبان شناختی را داراست و هنوز موضوع بکری به نظر می رسد، گویش عربی خوزستان می باشد، که در قواعد و ساختارهای آن ارتباط عمیق و گسترده ای با زبان فصیح و گویش های قدیم عربی دارد، و بیشتر الفاظ و عبارتهای آن ریشه در زبان عربی فصیح دارد.

این کتاب در دو بخش تنظیم گردیده است که بخش اول، به ساختارهای نحوی در گویش پرداخته، و در قالب دو فصل تنظیم گردیده

است، فصل اول به بررسی نقش کلمات در جمله و فصل دوم به معانی حروف و انواع آن می پردازد.

بخش دوم، از شیوه های ترکیب و نظام جمله در گویش عربی خوزستان بحث می کند.

و برای تبیین و توضیح هر چه بهتر و دقیق تر موضوع تا حد امکان سعی گردیده، که از اشعار محلی و ضرب المثل های رایج در میان مردم بهره برده شود.

در واقع این پژوهش جزئی از پایان نامه کارشناسی ارشد نویسنده، در دانشگاه شهید چمران اهواز به راهنمایی دکتر شکیب انصاری می باشد. و نگارنده در نگارش آن، ضمن مراجعه به منابع مختلف، از نظرات متخصصین و اساتید فراوانی بهره برده که خود موجب غنا و سودمندی بیشتر آن گردیده است. البته ناگفته آشکار است که «کاستی از ویژگی های انسان و آثار انسانیت و آراستگی و پیراستگی، ویژه سرشت پاک یزدانی» پس این اثر نیز خالی از کاستی های احتمالی نخواهد بود، و به مصداق - وجود ناقص به از عدم صرف - نگاشته شده و در آن هیچ ادعایی نیست. امیدوارم که اساتید و ادب دوستان عزیز بر اینجانب منت گذاشته و موارد احتمالی را یادآوری نمایند.

در پایان برخود لازم می دانم از تمامی اساتید و دوستان عزیزی که به نوعی در تالیف و چاپ این کتاب نقش بسزایی داشتند به ویژه پرفسور محمود شکیب انصاری، دکتر محمود آبدانان، دکتر جمال نصاری، استاد حمید نصیری، مهندس علی ساعدی تشکر و قدردانی کنم.